

Литвиненко Л. В.*

**ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ
В УЧНІВ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО
ЗДОРОВ'Я**

У статті розкриваються форми роботи, методи та методичні прийоми проведення інтегрованого уроку як одного із засобів формування в учнів відповідального ставлення до власного здоров'я.

Серед життєвих цінностей сучасної людини перше місце посідають цінність життя й здоров'я. Останніми десятиліттями світова наука зараховує проблему здоров'я до кола глобальних проблем, розв'язання яких зумовлює характеристики майбутнього розвитку людства. Важливе значення для вирішення означеної проблеми є виховання в школярів відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я людей, які їх оточують, як до найвищих індивідуальних і суспільних цінностей, формування через освіту здорового способу життя.

Усвідомлюючи важливість проблеми виховання культури здоров'я, свідомого ставлення до збереження здоров'я учнів, педагогічний колектив Горностаївської загальноосвітньої школи №1 I-III ступенів імені Героя Радянського Союзу Цвіка С. С. з 2011 року працює над темою експерименту «Формування в учнів загальноосвітньої школи відповідального ставлення до власного здоров'я в умовах компетентісно орієнтованої освіти».

Одним зі шляхів виконання поставлених завдань є використання в освітньому процесі інтеграції предметів із метою ефективнішого впливу на сприймання учнями навчального матеріалу. Не секрет, що багато школярів не співвідносять відомості про зовнішній світ, отримані, скажімо, на уроці історії, з відомостями про той же предмет, які повідомляють на інших уроках (допустимо, на літературі).

Досить часто діти не зв'язують воедино розрізнені факти, які їм повідомляють у рамках одного предмету, тобто більшість учнів у процесі навчання не використовують найважливішу інтелектуальну здатність людини – здатність до порівняння, аналізу й класифікації отриманої інформації.

Проблема ізолюючого мислення, нереалізованих здібностей учня, необхідність грамотної протидії цьому привела до ідеї інтеграції як одного зі способів забезпечення цілісності світосприйняття підлітків, а також способів виявлення й розвитку прихованих, закладених природою здібностей.

Інтерес до проблеми взаємодії предметів, до проблеми інтегрованого навчання мотивований тим, що комплексне

---

* © Литвиненко Л. В.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

вивчення матеріалу з будь-якого предмету в поєднанні зі знаннями з основ здоров'я не лише сприяє вдосконаленню знань і умінь учнів, підвищує пізнавальну активність дітей, але і веде їх до глибшого розуміння закономірностей розвитку суспільства, формує інтелектуальний і моральний світ підростаючого покоління, сприяє формуванню в учнів стійкої мотивації до ведення здорового способу життя та дбайливого ставлення до власного здоров'я.

Технологію інтегрованого навчання можна використовувати на уроках з усіх предметів. Елементи інтегрованого навчання використовуються в різному обсязі залежно від теми уроку, вікових та індивідуальних особливостей учнів, рівня їх розвитку, зацікавленості, а також можливостей школи. Форми роботи, методи та методичні прийоми проведення інтегрованого уроку можуть бути різноманітними. На нашу думку, доцільно застосовувати активні методи навчання, які залучатимуть переважну більшість учнів до широкого обговорення проблем здоров'я, спонукаючи їх до діалогу, дискусії.

Це можуть бути як *індивідуальні, групові* завдання інтегрованого характеру, так і *цикли уроків*, що періодично проводяться.

Міжпредметну інтеграцію слід використовувати помірно, інформація із суміжних дисциплін уводиться дозовано, не переважуючи змісту основного матеріалу.

Як елемент інтегрованого уроку, що сприяє здоров'язбереженню, у початковій школі доцільно використовувати *традиції українського народу*. Здоров'я в нашій країні цінували здавна. Народ склав багато приказок, прислів'їв, казок, віршів, пісень, у яких вшановується та оспівується здоров'я.

Для формування здорового способу життя варто використовувати *ігри, руханки, спортивні естафети, змагання*. Суттєво допомагає закріпити й поглибити знання учнів з основ здорового способу життя *інсценування*, що має багато спільного з театром та викликає сильні почуття й, відповідно, впливає на емоційно-вольову сферу особистості. Як один із найдавніших методів навчання, він є ефективним і сьогодні, бо забезпечує умови максимального наближення дидактичного процесу до дійсності.

Наочність на інтегрованому уроці в початкових класах є обов'язковою. Це можуть бути малюнки («Здоров'я очима дитини», «За здоров'ям на природу», «Діти, рух, здоров'я», «Більше рухайтесь», «Радій життю», «Твої рідні»), українські загадки, прислів'я й приказки про здоров'я («Найбільше багатство – здоров'я», «Нема щастя без здоров'я», «Веселий сміх – здоров'я», «Здоров'я маємо – не дбаємо, а втративши – плачемо»).

При виборі форми проведення інтегрованого уроку в основ-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ній школі вчителеві доцільно враховувати психологічні особливості підліткового віку, що характеризуються становленням самосвідомості, відчуттям дорослості.

Активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі підготовки та проведення інтегрованих уроків сприятиме виготовлення плакатів, листівок, буклетів з їх наступною презентацією, обговорення українських приказок і прислів'їв, висловів видатних людей про здоров'я.

Широке впровадження *тестів, анкет, рольових ігор* приверне увагу учнів до актуальної проблеми, якою є формування, зміцнення й збереження здоров'я.

Форми роботи, що розвивають здоров'язбережувальну компетентність учнів основної школи, створюють атмосферу довіри та поваги, можуть стати складовою частиною або елементом інтегрованого уроку:

– *тренінгові вправи* («Острів», «Світ мого «Я», «Я – частинка людства», «Стань успішною людиною», «Мій темперамент»);

– *спілкування в колі* («Шляхи побудови адекватної самооцінки», «Розкажи мені про себе», «Домінуючий мотив навчання», «Чому я собі не подобаюся?»);

– *-п'ятихвилинки спілкування* («Бути здоровим – моє право», «Організуй себе сам», «Без добрих справ нема доброго імені», «З віри в себе – до творця своєї долі», «Вчись із насолодою»);

– *дискусії, диспути* («Підлітковий вік – який він?», «Як навчитися контролювати свої емоції?»);

– *мозковий штурм* («Кохання – це...», «Як не опинитися в обіймах алкоголю?», «10 заповідей здоров'я», «Бути здоровою людиною – які переваги це дає?»);

– *ситуативні, рольові ігри* («Непрохані гості», «Я вдома сам», «У гостях», «У громадському транспорті»);

– *діалог із самим собою;*

– *презентація творчого задуму;*

– *складання азбуки самовиховання та самооздоровлення;*

– *створення особистого банку життєтворчих ідей.*

Досвід показує, що завдання й уроки інтегрованого типу викликають інтерес як у школярів середнього ланки, так і у старшокласників.

У старшій школі інтегрований урок, на якому вчитель акцентує увагу учнів на необхідності виховання відповідальності за своє здоров'я, має стати своєрідним уроком громадянської зрілості, з урахуванням рівня інформованості та зацікавленості учнів проблемою здоров'я та системою ведення здорового способу життя. Провідне завдання уроку – дати можливість і право учням самостійно розв'язувати питання здоров'я, приймати розумні рішення, виходячи зі своєї спроможності, а також

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

із факту, що формування особистості повинне бути спрямоване в інтересах самої особистості й за її бажанням. Реалізувати визначені завдання можна, застосувавши такі форми роботи, як: *дискусія, диспут, прес-конференція, брифінг, круглий стіл, тренінг*, під час яких можна розробити моделі розв'язання різних проблемних ситуацій на основі їх аналізу, активного обговорювання та захисту своєї позиції. Залежно від обраного напрямку здоров'язбереження, різноманітною може бути інформація, яка використовується на інтегрованому уроці: «З історії виникнення науки про здоров'я»; «Українські вчені про збереження здоров'я», «Що тиобираєш: жити здорово чи здорово?», «Як знайти формулу життя?», «Твій вільний час та здоров'я», «Здорова сім'я – міцна держава», «Традиції збереження здоров'я в сім'ї»; «Мої права та обов'язки щодо збереження і зміцнення здоров'я», «Народна мудрість про значення здорового способу життя», «Видатні особистості про здоров'я», «Порадник шляхетної поведінки», «Нетрадиційні методи оздоровлення».

У ході уроку доцільно надавати можливість старшокласникам розв'язувати проблеми реальної поведінки, активізуючи отримання зворотного зв'язку від своїх товаришів, що мають схожі проблеми або досвід їх розв'язання. Запропонувати учням довести в дискусії зі своїми товаришами залежність здоров'я від способу життя. Обґрунтувати прикладами з досвіду батьків, друзів, з літератури чи кінофільмів.

Паралельне співіснування в одному уроці різних пластів матеріалу дозволяє зробити сучасний урок цікавішим і змістовнішим, дає можливість урізноманітнити види діяльності дітей, емоційно залучити школярів до рішення поставлених перед ними завдань.

Таким чином, інтегрування є якісно відмінним способом структурування, презентації та засвоєння програмового матеріалу, що уможлиблює системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках.

Інтеграція навчальних предметів – це вимога часу, це творчість, самобутність, мистецтво педагога. Інтегрований урок стимулює пізнавальну діяльність, самостійність, пізнавальну активність та ініціативу учнів, такий урок дає можливість підводити дітей до усвідомлення емоційно пережитої потреби міркувати й висловлювати свої думки.

Творчою групою педагогів, які працюють над розробкою інтегрованих уроків, спрямованих на формування культури здоров'я школярів та відповідального ставлення до здоров'я, запропоновано можливі теми інтеграції навчальних предметів та основ здоров'я.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Клас	Навчальний предмет	Інтегровані теми
5 кл.	Природознавство	Роль води в природі. Безпека середовища. Правила безпечної поведінки на воді.
5 кл.	Матем.	Відсотки. Харчування підлітка.
5 кл.	Матем.	Діаграми. Активний відпочинок. Спорт.
5 кл.	Світова літерат.	М. Твен «Пригоди Тома Сойєра». Світ дитини у творі. Вплив небезпек на життя дитини. Наслідки небезпечних ситуацій.
6 кл.	Англ. мова	Збережемо планету. Вплив людини на природу.
6 кл.	Матем.	Графіки. Правила безпечної поведінки на дорозі.
6 кл.	Світова літерат.	Д. Лондон «Жага до життя». Поведінка людини в автономній ситуації.
6 кл.	Етика	Як пов'язані довкілля й здоров'я людини. Вплив природного середовища на здоров'я людини.
6 кл.	Етика	Яку роль відіграють емоції та почуття в житті людини. Фактори, які порушують психологічну рівновагу.
6 кл.	Історія	Культура Давньої Греції. Фізичне виховання підлітка.
7 кл.	Хімія	Поняття про оксиди. Окиснення і горіння. Причини виникнення пожеж.
7 кл.	Світова літерат.	О. Генрі «Останній листок». Взаємозв'язок почуттів і здоров'я.
7 кл.	Світова літерат.	Урок-гра «Справжній герой». Людина в екстремальній ситуації. Безпека твого життя.
7 кл.	Англ. мова	Покупки. Здорове харчування.
8 кл.	Рос. мова	Однокладні речення. Складові здорового способу життя
9 кл.	Інформатика	Комп'ютерна графіка. Виготовлення буклетів на тему: «Здоров'я підлітка».
9 кл.	Матем.	Статистика. Соціальні наслідки сучасних небезпек суспільства.
9 кл.	Укр. мова	Твір-роздум на морально-етичну тему: «Ми за здоров'я на Землі. Шкідливим звичкам скажем: «Hi!»
9 кл.	Правознавство	Права дитини. Безпека людини і право.
9 кл.	Біологія	Головний мозок. Розвиток пам'яті.
9 кл.	Біологія	Продовження роду як одне з призначень людини. Захворювання, що передаються статевим шляхом.
11 кл.	Укр. літерат.	В. Підмогильний «Місто». Моральне здоров'я людини-правильна організація її життя.

Література:

1. Свириден С. Навчати бути здоровим: Позакласна робота: 5-9 кл. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с. – (Бібл. «Шкільного світу»).
2. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г. М. Бевз, О. П. Главник – К.: Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2005. – 172 с.
3. Формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків: За проектом «Діалог»: Навч. -метод. посібник / О. В. Вінда, О. П. Коструб, І. Г. Сомова, Н. О. Березіна, М. М. Галябарник, С. В. Кириленко. – 3-є вид. переробл. і допов. – К.: Віста, 2006. – 304 с.

Лушпай Н. Л.*

**РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ, ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТА ЛІТЕРАТУРИ В КЛАСАХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

У статті зроблено акцент на формуванні творчої особистості, розкрито необхідність її розвитку, впровадження інноваційних підходів на уроках української словесності в класах технологічного профілю

Модернізація навчально-виховного процесу на сучасному етапі сприяє формуванню та розвитку творчої особистості, спроможної повноцінно реалізуватися в житті. Головне завдання сучасної освіти – навчити дітей критично мислити. Актуальність обраної теми визначена, у першу чергу, соціальним замовленням, бо саме творча особистість може бути конкурентоспроможною в сучасному світі. Саме цілісна, духовно багата, креативна людина спроможна по-справжньому керувати майбутнім.

У класах технологічного профілю ефективними, на нашу думку, є уроки української словесності з використанням творчодослідницьких та інтерактивних технологій навчання. Самостійна робота – це можливість дітей реалізувати свої вміння й навички.

Критичне мислення – це вміння розглядати, аналізувати, оцінювати явища, події, учинки та характери героїв літературних творів, що дає можливість пізнавати навколишній світ, орієнтуватися в ситуаціях, ставити цілі й знаходити шляхи їх досягнення. Основні операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, асоціація, уява.

У старших класах доречно проводити уроки-конференції, уроки-семінари, уроки-диспути, уроки-дослідження, уроки-пошуки, уроки-КВК, варто наповнювати їх новим змістом. Важливо залучати учнів до творчих видів роботи: написання мініатюр, настроєвих етюдів, творів – перевтілень у людські

---

* © Лушпай Н. Л.